

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. VII. An futura contingentia absoluta, sint præsentia scientiæ Dei
æternæ, objectivè tantùm, aut etiam realiter?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

Prædeterminatio verò ad materiale
peccati, est à Deo solum tanquam à causa prima,
& univèrsalissimà, ac generali provisorè, sub mi-
nistrante causis secundis, tam liberis quam ne-
cessariis, media necessaria ad agendum. De quo
plurè in Tractatu de voluntate Dei.

ARTICULUS VII.

*An futura contingentia absoluta, sint præsentia
scientiæ Dei æternæ, objective tantum,
an etiam realiter.*

Cum S. Thomas art. 13. hujus quæstionis, a-
gens de scientia Dei, & cognitione quam
habet de futuris contingentibus, doceat futura
contingentia, ab eo certò & distinctè cognosci,
quia ejus æternitati sunt actu præsentia: quia præ-
sentia, an objectivè tantum, & intentionaliter; an
etiam physicè, & realiter? contrò vertitur inter
Theologos, præsertim inter Thomistas, & Re-
centiores. Quod ut magis declaretur, & status
hujus celeberrimæ difficultatis clariùs percipiatur,
quædam breviter hic præmittenda sunt. Unde sit

§. I.

*Quibusdam præmissis referuntur sententia,
& vera eligitur.*

NOTandum primò, Quòd sicut in rebus cre-
atis duplex distinguitur solè à Philosophis
præsentia, una realis & physica, quam habent
quando producuntur & ponuntur extra suas
causas. Altera intentionalis, & objectiva, quam
habent in mente cognoscentis: habet enim om-
nis cognitio, quòd sit objecti sui representatio,
ipsamque, quatenus quædam est ejus similitudo,
potentia cognoscenti quodammodo sicut, &
præsens efficiat. Ita etiam duplex potest distin-
guitur in scientia Dei præsentia, respectu futuro-
rum contingentium. Una ei soli propria, quate-
nus est viva, clara, & intuitiva sui objecti simili-
tudo, ac representatio. Altera ei conveniens ra-
tione æternitatis, quæ ob suam infinitatem, ad
illa virtualiter se coextendat, & eaque in sinu suo
vastissimo, ac infinito, contineat & complectat-
ur: quòd si per impossibile Deus non habe-
ret futura contingentia in sua præsentia & co-
gnitione præsentia, videret tamen illa præsentia
in sua æternitate. Inquirimus ergo, an utroque
modo Deus habeat futura contingentia sibi ab
æterno præsentia, an verò solum primò?

NOTandum secundò: Præsentiam realem &
physicam futurorum contingentium in æterni-
tate, tribus modis posse concipi, vel imaginari.
Primò per quandam anticipatam illorum pro-
ductionem in æternitate, distinctam ab illa quæ
producuntur in tempore: ut Antichristus v.
g. concipiatur ut præsens in æternitate, quia in
illa jam productus est, & positus extra suas cau-
sas. Secundò per coextensionem ipsius rei tem-
poralis ad totam æternitatem, eo ferè modo,
quo illi coextenditur tempus infinitum, si da-
retur. Tertio per coextensionem ipsius æterni-
tatis ad illam differentiam temporis, in qua fu-
tura contingentia aliquando existent, & sicut
præsentia. Certum est de fide, futura contingen-
tia non esse Deo realiter & physicè præsentia
primò & secundo modo, cum Scriptura testetur

Tom. 1.

omnia incæpisse in tempore, & nihil esse pro-
ductum ab æterno. Unde solum difficultas &
controversia est de tertio modo, per coextensio-
nem scilicet ipsius æternitatis ad illam differen-
tiam temporis futuri, in qua Antichristus v. g.
producet. Quæritur ergo, an æternitas expe-
ctare debeat ipsam existentiam, transitum, &
fluxum rerum temporalium, ut illas in se conti-
neat, & mensuret: eo ferè modo quo pons in
medio fluminis existens, vel arbor ad ripam illius
plantata, expectat ipsum transitum, & fluxum
aquæ, ad hoc ut illam possideat, vel mensuret: an
verò illa ratione suæ infinitatis se virtualiter co-
extendat, non solum ad res præsentès, sed etiam
ad præteritas & futuras; nec expectet quòd illæ
actu existant in propria mensura, ut illas com-
plectatur, & mensuret; sed præveniat, & præoc-
cupet, ratione suæ extensionis infinitæ, illatum
præsentiam, & existentiam temporalem; & ra-
tione suæ indivisibilitatis, modo quodam indivi-
sibili & immutabili ex parte sui, eas contine-
at; tota successione, & mutatione ex parte rerum
temporalium se tenente? In qua difficultate,
quæ ut constat, non est de solo nomine, aut de
modo loquendi (ut quidam existimant) duæ
sunt sententiæ extremè oppositæ.

Prima absolute negat futura contingentia ab
æterno esse Deo physicè & realiter præsentia, ra-
tione suæ æternitatis, sed objective tantum, &
intentionaliter, ratione divinæ præscientiæ &
cognitionis, Ita tenent Durandus, Scotus, Agri-
dus Romanus, & Hervæus: quos sequuntur
Suarez, Vazquez, Alarcon, & alii Recentiores,
paucis exceptis.

Secunda ex opposito docet quòd licet res om-
nes creatæ, in tempore, & in propria duratione
incipiant existere, ac proinde in illa physicè ab
æterno Deo non coexistant; in æternitate tamen
illi ab æterno coexistunt physicè, & realiter, &
non solum objective, & intentionaliter; quare-
nus æternitas, ratione suæ infinitatis & indivi-
sibilitatis, eas ambit & continet in uno nunc indivi-
sibili, virtualiter correspondente illi differen-
tiæ temporis, in qua res producuntur & existunt.
Ita, præter Thomistas, docent Ricardus in 1. dist.
38. Abulensis in cap. 11. Josue quæst. 20. & se-
quentibus; & ex Recentioribus Molina hic disp.
13. Fonseca c. Metaph. cap. 2. Granada Tract. 4.
de Scientia Dei disp. 3. Ruizius disp. 28. sect. 3.
& novissimè Claudius Typhanus in lib. de Or-
dine cap. 19. contra quos acriter stomachatur
Alarcon, eo quòd, cum alii Theologi ejusdem
Societatis, nihil magis horreant, quàm hanc rea-
lem præsentiam rerum in æternitate, hi tamen
illam admittant, & in castra veluti transeant
aliena.

Dico igitur: Futura omnia contingentia, esse
Deo ab æterno præsentia; non solum objective,
ratione suæ præscientiæ, sed etiam realiter &
physicè, ratione suæ æternitatis. Hæc conclusio,
quatuor firmissimis, ac solidissimis nititur fun-
damentis. Primum sumitur ex autoritate San-
ctorum Patrum. Secundum ex testimoniis San-
cti Thomæ. Tertium ex excellentia divinæ æter-
nitatis. Quartum ex perfectione divinæ scientiæ,
& ex ejus intuitione, ac invariabilitate. Tria pri-
ma hic exponemus, quarum constabit ex di-
cendis articulo sequenti.

§. II.

Referuntur testimonia SS. Patrum.

PLura solent adduci SS. Patrum testimonia, quæ non urgent Adversarios, quia explicantur de præsentia objectiva, ideoque ea omittam, & solum hic referam ea quæ in hoc sensu explicari non possunt.

212. In primis ergo D. Augustinus realem futurorum in æternitate præsentiam, variis in locis clarè expressit: nam lib. 11. Confess. cap. 10. hæc scripsit: *Quis tenebit cor, & figet illud, ut paulatim rapiat splendorem semper stantis æternitatis, & comparet cum temporibus nunquam stantibus, & videat esse incomparabilem; nec præterire quidquam in æternitate, sed totum esse præsens.* Et super Psal. 101. exponens illa verba: *In generationem & generationem anni tui, sic ait: Æternitas ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile. Nihil ibi est præteritum, quasi non sit, nihil est futurum, quasi nondum sit, sed quidquid ibi est, non nisi est.* Et 5. de Trinit. cap. 16. *Apud Deum, nec præterita transferunt, & futura jam facta sunt.*

Deinde Gregorius Magnus 12. Moralium cap. 1. sic ait: *Apud omnipotentem Deum, etiam labentia stant.* Et Bernardus Serm. 86. in Cant. loquens de natura Dei, et usque æternitate: *Tempora (inquit) sub ea transeunt, non eis futura non expectat, præterita non recogitat, præsentia non experitur, experientia scilicet transeunte.*

Item Petrus Damianus Epist. 4. de omnipotentia cap. 8. hæc scribit: *Omnia quæ apud nos elabendo discurrunt, & per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie (æternitatis) stant, & immobiliter perseverant. In illo hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus iste sumpsit originem: in illo iam & ille nihilominus est, in quo judicandus est, per æterni iudicii æquitatem.*

Richardus à S. Victore libro 2. de Sancta Trinitate cap. 3. *Sicut inquit eorum quæ nondum sunt, nihil est Deo futurum, sic eorum omnium quæ iam non sunt, nihil est præteritum: sic eorum omnium quæ iam præsentia sunt, nihil est ei transitorium.*

Denique Anselmus in opusculo de Concordia docet, quod sic tempus præsens continet omnia, etsi longissimis locorum intervallis inter se distat; ita æternitas reipsa continet omnia tempora, & quæ continentur in illis, etsi longissimis intervallis inter se sint distincta. Et ibidem ait: *Æterno præsentia simul clauditur omne tempus, & quæ sunt in quolibet tempore.* Paucis hæc, sed acutè conclusit Marius Victor, initio libri primi Cosmopæiæ; ubi de æternitate ait:

*Et quidquid temporavolvunt,
Præsens semper habet.*

213. Nec valet communis responsio Adversarium, qui dicunt SS. Patres in his locis, non loqui de præsentia reali, sed tantum de objectiva. Nam contra primò: SS. Patres loquuntur de præsentia quæ convenit rebus ratione æternitatis, prout est attributum quoddam, distinctum virtualiter à scientia & intellectu, aliisque perfectionibus divinis: Ergo loquuntur de præsentia reali & physica, non verò de intentionali & objectiva. Consequentia patet, æternitas enim, ut est speciale attributum, à scientia & cognitione virtualiter distinctum, non potest tribuere rebus

A futuris præsentiam purè objectivam; hæc enim illis solum convenit, ratione scientiæ & cognitionis, non verò ratione æternitatis.

Secundò, SS. Patres locis relatis non solum affirmant futura esse Deo præsentia, sed etiam negant absolute esse aliquid futurum respectu Dei: At ex præsentia objectiva non tollitur ratio absoluta futuritatis, sed ex physica tantum, & reali, ut per se patet: Ergo non loquuntur de præsentia objectiva, sed de physica & reali.

Tertiò, SS. Patres negant in Deo esse propriam præsentiam, eò quod omnia, quæ sunt nobis futura, sint illi præsentia in sua æternitate: Ergo non loquuntur de præsentia solum objectiva, sed etiam de reali & physica. Consequentia est evidens: ex eo enim quod futura essent objectivè Deo præsentia, non rectè probaretur ei non convenire præsentiam in rigore; cum Prophe-tarum mentibus nonnulla sint præsentia objectivè, de quibus tamen in rigore habent præsentiam. Antecessoribus verò probatur ex Augusti-no libro 2. quæst. ad Simplicianum, quæst. 2. ubi sic habet: *Quid est præsentia, nisi scientia futurorum? Quid autem futurum est Deo, qui omnia supergreditur tempora? Si enim in scientia res habet, non sunt ei futura, sed præsentia: ac per hoc non jam præsentia, sed scientia dici potest.* Idem docet Gregorius libro 20. Moral. cap. 23. his verbis: *Præsentia dicitur quæ unamquamque rem antequam veniat, videt, & id quod futurum est, priusquam præsens fiat, prævidet &c.*

C Deus autem quomodo est præsciens, dum nulla nisi quæ futura sunt præsciuntur, & scimus quia Deo futurum nihil est, ante cuius oculos præterita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non veniunt. Item Anselmus libro de casu Diaboli cap. 21. *Præsentia non propriè de Deo dicitur, cum enim omnia sint ei præsentia, non habet futurorum præsentiam, sed præsentiam scientiam.* Denique Boëtius libro 5. de consolatione, prosa ultimâ, hæc scribit: *Si præsentiam pensare velis, quæ cuncta dignoscit, non esse præsentiam quasi futuris, sed scientiam nunquam desicientis instantia rectius æstimabis.*

§. III.

Mens D. Thomæ aperitur.

Licet apud aliquos dubitatio sit de mente D. Thomæ, & plures ex Recentioribus illum de præsentia objectiva & intentionali exponant, eumque sic intellexisse videantur aliqui ex antiquis ejus Discipulis, ut Egidius, Hervæus, & Sylvester: res tamen adeo manifesta est, ut hac in re de ejus mente dubitare, sit tenebras & caliginem Soli offundere, ac in meridie cæcutire.

E In primis enim hic art. 13. realem & physicam futurorum contingentium in æternitate præsentiam, non obscure his verbis expressit: *Æternitas simul existens ambit totum tempus: unde omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentia (ut quidam dicunt) sed quia eis intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentia.*

Nec interpretari potest hic locus de præsentia objectiva. Primò, quia præsentia objectivè omnia sunt Deo ab æterno præsentia, per rationes rerum seu ideas, quæ ut habent adiunctam voluntatem divinam, futura contingentia repræsentant. Ergo quando S. Thomas dicit, *Omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo præsentia, non solum*

solum ea ratione, quã habet rationes rerum apud se
presentes &c. intelligit illa esse presentia, non
solum objective, sed etiam realiter & physicè;
cum inter presentiam objective, & realem,
nulla detur media.

Secundo, Presentialitas objectiva non est illa
quã unumquodque est actu in seipso, aut in suo
esse, sed quã est in intellectu; nec est sua cuius-
que presentialitas, cum non sit unumquodque
presens objective per seipsum, sed per speciem
quã representatur. Ergo quando D. Thomas di-
cit quod Divinus intuitus fertur ab æterno super om-
nia, prout sunt in sua presentialitate, & prout unum-
quodque eorum est actu in seipso, non loquitur de
presentia objectiva, & intentionali, sed de phy-
sica & reali.

Tertio, Si de presentialitate objectiva loque-
retur, non opus esset ad æternitatem recurrere,
quã mensuratur Dei cognitio: nam cognitio que
mensuratur tempore, & fertur in rem realiter
absentem, habet illam objective presentem.

Quarto, D. Thomas infert omnia quã sunt in
tempore, esse Deo ab æterno presentia: quia æter-
nitas sua simul existens, ambit totum tempus: Sed æ-
ternitas verè & realiter ambit omne tempus:
Ergo & ea quã sunt in tempore, verè & realiter,
& non objective solum, sunt Deo presentia ab
æterno.

Denique, Cum æternitas non sit attributum
pertinens ad cognitionem, sed ad durationem,
non circulat presentiam objective, sed realem
& physicam. Ergo quando S. Thomas dicit, futu-
ra contingentia esse Deo presentia, ratione
æternitatis, non loquitur de presentia objec-
tiva, sed de physica & reali.

Præterea idem S. Doctor, pluribus aliis in lo-
cis, eandem presentiam realem futurorum con-
tingentium in æternitate, ita expressè docet, ut
nullam, nisi extortam & violentam, admittant
explicationem: ut videri potest in hac parte qu. 1.
art. 3. quest. 86. art. 4. primo contra Gent.
cap. 66. & 67. in primo sent. dist. 38. quest. 1. art.
5. & quest. 2. de veritate art. 12.

216. Quod autem in his locis non loquatur de præ-
sentia tantum objective, tribus argumentis con-
vincitur. Primum est, quia in his locis, ex præ-
sentialitate rerum in æternitate, negat earum
finitionem realem, respectu Dei: ut videri po-
test præcipue quest. 2. de veritate art. 12. in cor-
pore: At ex sola presentialitate objectiva, non
potest negari futurius realis, ut constat in Pro-
phetis, qui habent objective in mente presentia
ea quã tanquam futura prænuñtiant: Ergo S.
Doctor de presentia solum objective non lo-
quitur.

217. Secundum argumentum sumitur ex eo quod
D. Thomas his locis probat futura intuitivè vi-
deri à Deo, quia divina æternitati sunt presentia:
At in hac causali, loqui non potest de presentia
objectiva; aliàs, cum presentia objectiva in vi-
deri constat, probando ideo videri, quia sunt
presentia, idem per idem probaret, & diceret
quod ideo illa videntur à Deo, quia videntur:
quod negatorium esset & absurdum: Ergo de-
bet intelligi de physica presentia. Consequentia
patet. Maior verò probatur ex S. Thoma quæst.
2. de veritate art. 12. ubi ait: Cum visio divina essen-
tia æternitate mensuretur, quæ est tota simul, æterni-
tatis tempus includit, nec alteri parti temporis
desert: sequitur ut quicquid in tempore geritur, non
ut futurum, sed ut presentia videatur. Ergo ex præsen-

tia futurorum ad æternitatem, colligit D. Tho-
mas illa intuitivè à Deo videri.

Eodem argumento usus est 3. contra Gent.
cap. 154. ubi sic habet: Futura contingentia soli divi-
ne cognitioni subsunt, quia ea in seipsis videt, cum sint
ei presentia, ratione sua æternitatis. Item Opusc. 2.
cap. 133. facit eandem consequentiam, & dicit,
quod Deus per certitudinem cognoscit omnia qua-
cumque per temporis decursum aguntur in sua æter-
nitate: nam æternitas sua presentialitate totum tempo-
ris decursum attingit, & ultra transcendit.

Tertium argumentum quo demonstratur D. 218.
Thomam, non solum objective & intention-
nalem, sed etiam realem & physicam, futurorum
contingentium in æternitate presentiam docu-
isse, sumitur ex 1. sent. dist. 38. quest. unica art.
5. in corp. ubi sic habet: Cum Deus uno æterno in-
tuitu, non successivo, omnia tempora videat, omnia
contingentia in temporibus diversis, ab æterno præ-
sentialiter videt; non tantum ut absentia esse in
cognitione sua, &c. Unde cum ab æterno futura
contingentia non habeant esse in propria men-
sura, & duratione, non possunt habere aliud es-
se extra divinam cognitionem, quàm in ipsa æ-
ternitate.

§. IV.

Ratio fundamentalis explicatur.

219. **V**T ratio fundamentalis nostræ conclusionis,
que ex natura, perfectione, ac excellentia
æternitatis defumitur, clarè percipiatur, duo
breviter hic præmittenda sunt, ad eius intelli-
gentiam necessaria.

Primum est, æternitatem esse mensuram infi-
nitam simul & indivisibilem; quod patet, tum
ex definitione eius à Boëtio tradita, in qua dici-
tur, quod æternitas est interminabilis vita tota simul
& perfecta possessio. Tum etiam, quia mensura de-
bet esse homogena, & similis mensurato: unde
cum esse divinum, quod æternitate mensuratur,
sit infinitum, & simplicissimum; & ratione in-
finitatis omnes creaturarum perfectiones conti-
neat, ratione verò simpliciter, præhabeat
illas modo simplicissimo & purissimo, & abs-
que ulla compositione & distinctione, etiam æ-
ternitas erit duratio infinita simul & indivisibi-
lis; & ratione sue infinitatis, omnes duratio-
num inferiorum differentias continebit, nimi-
rum præsens, præteritum, & futurum; ratione
verò indivisibilitatis, continebit illas in unico
nunc indivisibili, & absque ulla divisibilitate
& successione ex parte sui; eo ferè modo quo a-
nima rationalis, quamvis inextensa & indivisi-
bilis, virtualiter tamen coextenditur omnibus
partibus corporis, quamvis divisibilibus & ex-
tensis.

220. Secundum est, quod sicut esse divinum, quam-
vis simplicissimum, equivalet tamen multis per-
fectionibus, quæ sunt dispersæ in rebus creatis,
& potest ab illis diversimodè participari: ita li-
cèt æternitas sit indivisibilis & tota simul, habet
tamen latitudinem quandam virtualem, seu par-
tes virtualiter distinctas, per correspondentiam
& analogiam ad nostrum tempus; ita ut concipia-
mus illam habere unam partem virtualem, cor-
respondentem tempori præterito, alteram cor-
respondentem tempori presenti, & aliam corres-
pondentem tempori futuro; & has diversas par-
tes virtuales, nonnulli Theologi, diversos æterni-
tatis sinus, appellant. His præmissis,

Ratio

221. Ratio fundamentalis nostræ conclusionis, sic breviter proponi potest. Quando aliquid est infinitum intra aliquam lineam, omnes ejus perfectiones in se continet, vel formaliter vel eminenter. v. g. quia scientia in Deo est infinita in ratione scientiæ, continet in se omnem rationem scibilem: quia immensitas est infinita in ratione locandi, continet omnes differentias loci, & potest replere omnem locum, & spatium imaginabile, & sic de cæteris: At qui æternitas est infinita in ratione durationis: Ergo in se continet & complectitur durationes omnes rerum inferiorum: scilicet ævum, quod est duratio Angelorum; & tempus, quod est duratio rerum successivarum, & corruptibilium; omnesque differentias illius: scilicet præsens, præteritum, & futurum; & omnia quæ in illis existunt. Sicut cælum ambit totum mundum, Gallia totam Aquitaniam, Aquitania Burdigalam, & Burdigala omnes domos, vicos, plateas, & Ecclesias, quæ sunt in illa. Et sicut corpus infinitum (si daretur) omnes differentias, ac dimensiones aliorum corporum in se contineret. Aliunde verò, quia æternitas, non solum est infinita, sed etiam tota simul ac indivisibilis (utpote mensura esse divini, quod non solum est infinitum, sed etiam indivisibile & simplicissimum) debet modo indivisibili, & simplicissimo, & sine ulla successione & divisibilitate, ratione unius nunc & instanti indivisibilis, res temporales & successivas, quæ in propria mensura & duratione, paulatim ac successivè decurrunt, continere. Unde si illa quæ sunt futura in tempore, non essent realiter præsentia in æternitate, vel ipsa non contineret omnes durationes, quod repugnat ejus infinitati: vel illas non contineret simul, sed paulatim ac successivè; quod opponitur ejus simplicitati & indivisibilitati.

Respondent Adversarii: Ex indivisibilitate & similitudine æternitatis, solum sequi, quod careat successione & divisibilitate entitativa, & sibi intrinsecè: non autem sibi extrinsecè, desumptà ex rebus creatis inter se succedentibus, & successivè divinis æternitati coexistentibus. Quod explicant exemplo arboris plantatæ ad ripam fluminis, quæ non coexistit simul & semel toti aque fluenti, sed paulatim & successivè; non quidem per sui mutationem, sed per mutationem & fluxum ipsius aquæ, quæ continuò fluit ac decurrit.

222. Sed hæc responsio multipliciter impugnari potest, & ex ejus impugnatione magis constabit vis & efficacia rationis adductæ; magisque declarabitur natura & perfectio divinæ æternitatis. In primis ergo contra illam potest sic argui. Corpus infinitum in ratione extensionis, omnibus aliis, quantumcumque distantibus inter se, simul adest: Ergo æternitas quæ est infinita in duratione, omnibus durationibus, quantumcumque inter se distantibus, simul & absque ulla successione, etiam extrinsecè, coexistere debet: At distantia in ratione durationis, attenditur penes præteritum, præsens, & futurum: Ergo omnibus his simul, & sine successione extrinsecè, coexistit æternitas.

223. Secundo, Hæc inferiora mensurantur ab æternitate, quatenus continentur in illa: At quidquid continetur in alio, continetur ad modum illius: Ergo cum æternitas successione intrinsecè careat, quæ continentur in illa, licet inter se succedentia sint, indivisibiliter tamen ab illa mensurantur.

Terriò, Ex hoc quòd præterita, præsentia, &

futura, sibi invicem succedant; malè arguitur, quòd æternitas non coexistat omnibus simul & sine successione, ab æterno. Anima enim rationalis, etiam inextensa & indivisibilis, omnibus tamen partibus corporis, quamvis divisibilibus, & inter se distantibus, coexistit. Unde sicut ordo & distinctio partium corporis, non impedit quòd anima rationalis, tota simul illis coexistat, ita nec successio temporis impedit, quin æternitas, tota simul, & modo indivisibili ex parte sui, rebus temporalibus & successivis, ab æterno coexistat. Simile exemplum potest adduci de Angelo, qui indivisibili modo coexistit omnibus partibus loci, ut docetur in Tractatu de Angelis. Aliud exemplum afferit D. Thomas, contra Gent. cap. 66. & opusculo 4. capite ultimo, ubi comparat æternitatem centro: sicut enim centrum, quamvis indivisibile, adest tamen cuicunque puncto opposito in circumferentia, & omnibus lineis ab eadem circumferentia ad centrum deductis. Ita æternitas, quamvis indivisibilis, & tota simul, adest omnibus rebus temporalibus, fluentibus, & successivis.

Eadem veritas illustrari potest alio exemplo, quod tradidit S. Doctor hic art. 13. ad 3. Et quæst. 2. de veritate art. 12. ubi docet, quòd ita se habet Deus in ordine ad præterita & futura, sicut existens in alta specula, ex qua intuetur totam viam, & omnes in ea transeuntes: licet enim unus pergat post alium, & posterior non videt priorem, ille tamen, qui est in specula, omnes simul intuetur, & habet sibi præsentem. Ita similiter Deus habet sibi præsentem in specula suæ æternitatis, res omnes, etiam præteritas & futuras; licet istæ succedant illis, & in propria mensura, & duratione, simul existere nequeant. Simili exemplo utitur Petrus Damianus opusculo trigésimo cap. 7. ubi hæc scribit: *Qui in theatrosidet, non simul omnia videt; quia cum intendit unam ante se, non videt post se: qui autem non in theatro, sed super theatrum excelso supereminet, totius undique interiorum theatri ambitum uno comprehendit aspectu. Ita omnipotens Deus, qui omnibus quæ voluntur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subjecta conspectibus præsentialiter videt.*

Denique efficaciter impugnari potest responsio & doctrina Adversariorum, ex ipsa natura, & perfectione æternitatis, quæ non solum est infinita, & immutabilis in ratione durationis, sed etiam in ratione mensuræ, & continentia inferiorum durationum; ita quòd infinito & immutabili modo, attingat omnia sua mensurata, & mensuret illa: Ergo neque intrinsecè in ordine ad se, neque extrinsecè, & in ordine ad mensurata, admittit successione, aut coexistentiam successivam. Antecedens, quoad primam partem, a nemine negatur: quoad secundam verò probatur. Æternitas in ratione mensuræ, & per ordinem ad mensurata, se habet ut mensura suprema, & summa uniformitatis: Ergo in ratione mensuræ, & per respectum ad mensurata, debet habere summam immutabilitatè. Uniformitas enim tantò est major, quantò magis recedit à mutabilitate, quæ fundatur in potentialitate, si quidem motus est actus entis in potentia; unde quantò res minus habet de potentialitate, & consequenter de mutabilitate, tantò majorem habet uniformitatem, & magis est una; & sic quòd est summo modo uniforme in ratione mensuræ, est omnino immutabile; subindeque quòd conti-

constituitur in ratione mensuræ per uniformitatem summam, etiam est mensura per summam immutabilitatem. Ex quo etiam probatur consequentia: oportet enim id quod in ratione mensuræ habet omnimodam immutabilitatem, in mensurando, non admittat successionem: ita quod non solum in se, sed etiam in mensurando, exhauriat totum mensuratum unicâ mensuratione: aliâ si modo incipit mensurare, illa mensurabat, & postea desinat mensurare; illa mensuratio importat secum aliquam mutabilitatem, quia non exhaurit totum mensuratum unicâ mensuratione indivisibili, sed conformiter ad existentiam & successionem mensurari, illud mensurat; & cum tale mensuratum, unicâ mensuratione indivisibili non exhauriatur, sed successivè transeundo coexistat illi mensuræ, si talis mensura se accommodat in mensurando ipsi mensurato, oportet quod replicando mensurationes, & non per unicam indivisibilem illud adequet; & consequenter debet habere aliquam numerationem, seu mutabilitatem in mensurando.

116 Confirmatur & explicatur amplius, in omnibus mensuris, quæ licet in se sint fixæ, & immobiles, tamen quia non adequant totum mensuratum unicâ mensuratione, sunt imperfectæ in ratione mensuræ: nam cubitus v.g. vel ulna quæ mensurat pannum, licet in se maneat fixa, tamen quia non adequat totum pannum, oportet quod per replicationem & numerationem applicetur ei pannus, & sic adequat totum mensuratum. Ergo similiter si æternitas unicâ mensuratione non adequat & mensurat omnes differentias temporis, sed incipiat modo mensurare rem, quando existit, & postea desinat mensurare, quando amplius non est, manifestum est, quod illa non est omnimodè uniformis, & immutabilis in ratione mensuræ, & continentia durationum inferiorum.

Ex hoc patet, quantum in hoc hallucinentur Adversarii, docentes quod bene stat æternitatem esse indivisibilem; & tamen coexistere rei successivæ, quando ipsa res incipit esse in se, & non ante: hoc enim solum invenitur in mensuris limitatis & finitis, dicentibus aliquam mutabilitatem in coexistendo & mensurando; & contrarium velle sustinere, est indivisibilitatem, uniformitatem, & infinitatem æternitatis nequaquam intelligere: sicut nec intelligeres infinitatem divinæ immensitatis, si poneres eam non actu replere omnes differentias loci, sed paulatim tantum & successivè.

In hoc itaque elevatur eminentia æternitatis super omnes mensuras creatas, quod creatæ non possunt unicâ mensuratione, & per modum immutabilis unitatis & possessionis, totam quantitatem sui mensurati exhaurire: sicut ulna non potest mensurare totum pannum, quia habet multas ulnas, nisi replicando, & numerando suam mensurationem, & applicationem; unde quantitas panni non exhauritur unicâ mensuratione, sed pluribus; & sicut etiam arbor ad ripam fluvii plantata, licet sit immobilis localiter, tamen pluribus contrariis, & non unico, totam quantitatem decurrentis aquæ tangit: si tamen (ut postea dicemus) daretur arbor quæ unico contactu totam quantitatem aquæ tangeret, tunc deberet coexistere toti aquæ, à principio fluvii usque ad finem: æternitas autem, quia non solum est fixa, & immutabilis in se; sed etiam in mensurando, unicâ mensuratione totam quan-

titatem suorum mensuratorum exhaurit, eò quod per modum possessionis perfectæ mensuret, & non per modum numerationis, & replicationis sui ad mensuratum, vel mensurati ad se ipsam.

Ex quo potest amplius confirmari conclusio, 227 magisque impugnari responsio Adversariorum. Æternitas enim mensurat res omnes creatas, illas perfectè possidendo; non verò solum eis coexistendo, sicut aliæ mensuræ creatæ. Quare in definitione æternitatis dicitur, quod est *tota simul, & perfectæ possessio*, rei scilicet quam mensurat. Unde quævis tempus & aliæ mensuræ creatæ, expectare debent existentiam rerum, ut illas mensurent; hoc tamen æternitati repugnat, aliâ non esset tota simul & perfectæ possessio rei: ex quacumque enim parte successio detur, sive ex parte mensurati quod applicatur, sive ex parte mensurantis, cessat simultanea & perfectæ possessio illius. Sicut aliquis dicitur non possidere rem, sive hoc contingat ex parte rei possessæ, quæ ad illum non venit; sive ex parte illius, quia eam non apprehendit. Et sicut constat in civitate ad ripam fluminis posita, illa enim, quamvis sit in se permanens & immota, non simul tamen totam fluvii aquam possidet, sed paulatim & successivè decurrit. Cum ergo æternitas sit tota simul & perfectæ possessio rei quam mensurat, repugnat illi, alia successio & divisibilitas, non solum intrinseca & ex parte sui, sed etiam extrinseca, & per comparisonem ad ea quæ mensurat: unde quamvis res temporales sint in se successivæ & fluentes; hoc tamen non impedit, quin æternitas, ratione suæ infinitatis, indivisibilitatis, & immutabilitatis, simul illas contineat & mensuret, ut constat in exemplis supra adductis de anima rationali, de centro &c.

Exemplum autem baculi in medio fluminis 228 defixæ, vel arboris ad ripam ejus plantatæ, quod adducunt Adversarii, non quadrat, nec est aptum ad explicandam naturam æternitatis: quia talis baculus, vel arbor, assimilatur æternitati, solum quantum ad permanentiam & stabilitatem, non verò quantum ad infinitatem & extensionem, sub qua ratione debet potius æternitas comparari ripæ. Unde si per impossibile, ripa cum sua extensione posset habere indivisibilitatem, esset aptissimum exemplum ad declarandam naturam & perfectionem æternitatis: tunc enim illa simul & semel coexistere omnibus superficiebus aquæ fluentis, nec deberet expectare transitum & fluxum aquæ, ut illam possideret, vel mensuraret, sicut arbor ad ripam fluminis posita. Vel potius ad hoc intelligendum, imaginanda est arbor in medio fluminis, quæ tantæ sit magnitudinis & extensionis, ac tota ripa. Sicut enim talis arbor simul & semel & absque ulla successione, coexistere omnibus partibus aquæ fluentis & decurrentis, nec deberet expectare ejus transitum & fluxum, ut illas possideret, vel mensuraret. Ita æternitas, cum sit duratio infinita & indivisibilis, simul & semel, & in unico nunc & instanti indivisibili, ambit & continet omnes durationes creatas, omnesque temporis differentias; nec expectare debet quod res temporales sint actu præsentis & existentes, ut eas mensuret, & illis coexistat. Alioquin nullum esset privilegium æternitatis, supra tempus & ævum, quæ mensurant res æternas & temporales, quando actu existunt, & falsum esset quod de illa ait Divus Bernardus, supra relatius:

Futura non expectat, praterita non recogitat &c. A
 Quartum fundamentum nostrae conclusionis,
 desumptum ex perfectione divinae scientiae, ar-
 ticulo sequenti declarabitur: ostendemus enim
 realem futurorum contingentium in aeternitate
 praesentiam, necessariam esse ut scientia Dei ad
 illa terminata, sit invariabilis, & intuitiva; eâ-
 que tempora; Dei cognitionem fore mutabilem
 & abstractivam, subindeque imperfectam.

§. V.

Solvuntur argumenta ex autoritate.

229 **C**ontra nostram conclusionem obijciunt B
 Adversarii aliqua testimonia S. Thomae, in
 quibus non aliter videtur ponere praesentiam
 rerum in aeternitate, quam ut cognitae sunt à
 Deo, & prout sunt in ejus praesentia aeterna.
 Dicit enim hic articulo 13. *Omnia quae sunt in
 tempore, sunt Deo ab aeterno praesentia, non solum
 ex ratione, quae habet rationes rerum apud se praesen-
 tes, ut quidam dicunt: sed quia ejus intuitus fer-
 tur ab aeterno super omnia, prout sunt in sua praesen-
 tialitate.* Ubi duplicem ponit praesentiam; u-
 nam in ideis, aliam in scientia visionis: Sed ut-
 traque est intentionalis, ut patet: Ergo S. Tho-
 mas non aliam videtur agnoscere rerum tempo-
 ralium in aeternitate praesentiam, quam obje-
 ctivam & intentionalem.

Præterea, Idem S. Doctor 1. 2. quæst. 91.
 art. 2. ad 1. hæc scribit. *Ea quae in seipsis non
 sunt, apud Deum existunt, in quantum sunt ab ipso
 cognita & praordinata.* Et quæst. 1. de verit. art.
 3. ait: *Futura contingunt, antequam sint, praexis-
 tere in futuro, nempe in praesentia divina, & in cau-
 sis creatis.*

Confirmant hæc omnia, testimonio Aegidii
 Romani, Hervæi, aliorumque veterum Tho-
 mistarum, supra citatorum, qui negant præ-
 sentiam realem futurorum contingentium in
 aeternitate, & solum objectivam, & intentiona-
 lem admittunt.

Hæc tamen parùm urgent, tum quia de
 230 mente S. Thomae clarè constat ex dictis §. 2.
 Tum etiam, quia primum testimonium favet
 nostrae sententiæ, quia (ut ibidem observavi-
 mus) S. Doctor eo loco, ex praesentia futuro-
 rum contingentium in aeternitate, infert Deum
 illa intuitive videre: Ergo sentit, quod intuitio
 non est ratio praesentiae, sed potius physica &
 realis illorum in aeternitate praesentia, est ratio
 intuitionis, seu visionis, ut magis constabit ex
 dicendis articulo sequenti.

231 **A**d secundum & tertium dicendum est, S.
 Doctorem in his locis explicare praesentiam ob-
 jectivam & cognitionis, quam futura contin-
 gentia habent ab aeterno in mente divina, live in
 ejus praesentia; non negare tamen praesentiam
 realem & physicam, live praesentiam durationis,
 quam habent in aeternitate, ratione ipsius aeter-
 nitatis; cum sit mensura infinita simul & indivi-
 sibilis, ambit & continet modo quodam indivi-
 sibili & immutabili, durationes omnium rerum
 temporalium, & omnia quae in eis existunt. De
 hac tamen secunda praesentia, in his locis non
 fecit mentionem, sed tantùm de prima, quia
 hæc solum proposito suo conducebat: ibi e-
 nim solum intendebat explicare, quomodo lex
 aeterna sit ab aeterno in Deo; & quomodo futu-
 ra sint in praesentia divina, ut inde impriman-

tur in mente Prophetae eorum revelationes.

Ad confirmationem in primis dico, quod
 cum mens Sancti Thomae adeo manifesta sit,
 magis illi adherendum est, quam aliis Doctori-
 bus. Secundo respondeo Doctores illos solum
 negasse coexistentiam physicam futurorum cum
 Deo in aeternitate, ad aequatè sumpta, & secun-
 dum totam suam existentiam virtualem: non
 autem in aeternitate inadæquatè considerata,
 & secundum aliquam ejus virtualitatem. Vel
 etiam solum negasse praesentiam futurorum in
 aeternitate, per quandam anticipatam productio-
 nem illorum in aeternitate, distinctam ab illa,
 quæ producuntur in tempore. In quo etiam sen-
 su illam negant Discipuli Divi Thomae.

Obijciunt secundo Adversarii plura testimo-
 nia Scripturae, in quibus dicitur res omnes fuisse
 se creatas in tempore, Deum in principio creasse
 cælum & terram, illum fuisse, priusquam mon-
 tes fierent, aut formaretur terra & orbis
 &c.

Verùm hæc omnia frivola sunt, & ne leviter
 quidem attingunt Thomistarum sententiam,
 quæ, ut jam dicebamus, non dicit res tempo-
 rales esse Deo praesentes in aeternitate, per anti-
 cipatam earum productionem in aeternitate, dis-
 tinctam ab illa quæ in tempore producuntur (ut
 imaginantur Adversarii) sed solum per exten-
 sionem virtualem ipsius aeternitatis, ad illam
 differentiam temporis, in qua res fuerunt à Deo,
 in propria mensura, & duratione productæ.
 Quare non negamus illas in tempore inceptas
 sed tantùm volumus talem productionem &
 creationem temporalem, fuisse Deo ab aeterno
 realiter praesentem in sua aeternitate, quatenus
 illa ratione suæ infinitatis ad eam virtualiter se
 extendebat, eamque in sinu suo vastissimo, & in-
 finito continebat.

Obijciunt tertio quædam testimonia Sancto-
 rum Patrum: Dicit enim Augustinus 12. de Ci-
 vit. cap. 25. *Res antequam fierent, non fuerunt: sed
 ante dico, aeternitate, non tempore.* Sentit ergo
 Sanctus Doctor, res antequam essent produ-
 ctæ, non solum non fuisse in priori tempore,
 sed neque in aeternitate. Et in sermone 11. de
 verbis Apostoli ait: *Deus habet electos suos apud
 semetipsum, non in sua natura, sed in praesentia
 sua.* Item Hieronymus libro de summo bono cap.
 8. *Si tempora (inquit) semper essent Deo praesentia,
 non essent tempora, sed aeternitas: quia non muta-
 rentur, sed starent.*

Respondeo quod quando D. Augustinus di-
 cit, *res antequam essent, non fuisse prius aeternitate,*
 intelligendus est, non fuisse prius in aeternitate,
 tanquam in propria & adæquata mensura. Vel
 non fuisse prius in aeternitate, ut virtualiter cor-
 respondente tempori imaginatio, quod illarum
 productionem præcessit: non negat tamen il-
 las fuisse in aeternitate, secundum quod aeterni-
 tas, ratione suæ infinitatis, virtualiter se exten-
 dit ad illam differentiam temporis, in qua fue-
 runt productæ: imò talem praesentiam realem
 & physicam rerum temporalium in aeternitate
 in sensu jam explicato, clarissimè S. Doctor ex-
 pressit locis §. 3. relatis.

Ad secundum testimonium similiter dico, il-
 lum solum intendere, Deum non habere ab æ-
 terno suos electos in sua natura: id est in eorum
 propria duratione & mensura, sed solum in sua
 praesentia, & in mensura superiori suæ aeterni-
 tatis. Vel etiam solum velle, Deum non habere
 ab æ-

ab æterno electos in sua natura, quia non habet illos speciali modo sibi in natura substantialiter unitos & conjunctos, sed in sua tantum præscientia & prædestinatione æterna.

Ad locum huiusmodi dicendum est, illum nihil aliud intendere, quam quod si res temporales peterent ex sua ratione semper Deo esse præsentis; ita ut illis repugaret successio, fluxus, ac mutabilitas in propria illarum duratione & mensura, non essent temporales, sed æternæ. Non negat tamen temporales esse Deo præsentia in æternitate, per extensionem ipsius æternitatis ad res temporales, & ad omnes temporis differentias; sed hanc præsentiam expressè docet cap. 6. ejusdem libri, his verbis. *Omnia tempora præcedit divina æternitas, nec in Deo præteritum, præsens, & futurum aliquid creditur: sed omnia præsentia in eo dicuntur, quia æternitate suâ cuncta complectitur.*

§. VI.

Solvuntur aliæ objectiones ex ratione petite.

36 **C**ontra nostram conclusionem multipliciter insurgunt Adversarii, & varia in illam argumentorum tela detorquent. In primis enim sic arguunt. Implicat aliquid alicui coexistere, nisi illud prius in se existat; coexistentia enim, cum sit relatio mutua, duo simul existentia importat: Sed Antichristus v. g. nunc non existit in se: Ergo nunc Deo in æternitate non coexistit.

37 **C**ommunis solutio hujus argumenti est, eodem modo quo unum coexistit alteri, debere existere in se: Antichristus autem, etsi nunc non existat in se, copulâ unente pro nunc nostri temporis, & in ordine ad propriam mensuram; existit tamen nunc in seipso, copulâ unente pro nunc æternitatis, & in mensura illa inæquata & superexcedente; ac proinde, licet non coexistat Deo in propria duratione, & in nunc nostri temporis, coexistit tamen Deo, in mensura æternitatis. Quod ut plenius innoteat.

Nota primò, Verbum in hac propositione, *Antichristus ab æterno Deo coexistit*, posse unire extrema pro nunc nostri temporis, vel pro nunc æternitatis semper præsentis. Nota secundò, posse unire pro nunc æternitatis, ut correspondente vel æquivalente huic nostro tempori; vel ut tantum æquivalente nunc futuro temporis, in quo Antichristus erit. Dicimus ergo, quod si in illa propositione, *Antichristus nunc Deo in æternitate coexistit*, verbum uniat pro hoc nunc nostri temporis, vel pro nunc æternitatis huic correspondente, illa est falsa. Si autem verbum uniat pro nunc æternitatis, correspondenti nunc futuro, quò Antichristus in propria duratione erit, sicut vera.

38 **I**ntablis: Impossibile est Antichristum coexistere Deo in nunc æternitatis, quocumque modo considerato, nisi existat saltem in ipsa æternitate; coexistentia enim importat mutua extemporum existentiam, in ea saltem mensura, in qua coexistunt: Sed Antichristus non existit in æternitate: Ergo non coexistit Deo in nunc æternitatis. Minor probatur dupliciter. Primò quia si Antichristus nunc existet in æternitate, verum esset dicere de illo, quòd existet ab æterno; existere enim in æternitate, idem

Tom. I.

est ac ab æterno existere: Sed Antichristus non existit ab æterno, ut est certum de fide: Ergo non existit in æternitate.

Secundò, Si Antichristus in æternitate existet, deberet esse in ea productus, cum existentia non possit illi communicari, nisi mediâ creatione vel productione: Sed hoc non potest dici, aliâs illis produceretur; in æternitate scilicet, tanquam in mensura superiori; & in tempore, tanquam in propria mensura, in qua ille aliquando debet existere. Ergo &c.

Respondeo concessa majori, negando Minoris, ad ejuſprimam probationem, distinguo Majorem. Si existet in nunc æternitatis, adæquate sumpto, & secundum totam extensionem virtuales quam continet, esset ab æterno, concedo. Si existet in nunc æternitatis, in adæquate sumpto, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem, nego.

Explicatur: Aliud est Antichristum esse ab æterno, & aliud illud existere in æternitate. Ut enim esset ab æterno, deberet ejus existentia ad totam æternitatem coextendi, eo ferè modo quo illi coextenderetur tempus infinitum si daretur, ac proinde deberet mensurari ab æternitate adæquate sumpta, & secundum omnes sinus & partes virtuales quas continet. Ut autem dicatur nunc esse præsens & existens in æternitate, hoc non requiritur; sed satis est, quòd illa differentia temporis, in qua aliquando existet & erit præsens, nunc contineatur ab ipsa æternitate; & quòd illa, ratione suæ infinitatis, ad eam virtualiter se extendat: quòd est existere in æternitate in adæquate, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem.

Ad secundam probationem ejusdem Minoris, nego sequelam Majoris: Ut enim Antichristus dicatur præsens & existens in æternitate, non requiritur quòd in ea producatur (sicut imaginantur Adversarii) sed sufficit quòd ejus productio, quæ erit in tempore, sit præsens in æternitate. Ratione enim productionis temporalis & futuræ, dicitur Antichristus præsens & existens in mensura æternitatis, ob rationem sæpius allegatam; quia cum æternitas sit mensura infinita & indivisibilis, continet non solum res præsentis, sed etiam præteritas, & futuras, in unico nunc indivisibili.

Secundò Adversarii sic arguunt. Implicat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria sibi que intrinseca: At Antichristus v. g. non existit ab æterno in propria mensura: Ergo nec in æternitate, quæ est aliena, illicque extrinseca. Minor est certa de fide: Major autem, in qua est difficultas, probatur multipliciter. Primò, quia prius est aliquid existere in se, quam in alio sibi extrinseco: Ergo implicat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria.

Secundò probant eandem Majorem exemplo loci, nam locus est minus extrinsecus corpori locato, quam æternitas sit creaturæ in ea realiter existenti: At implicat quòd corpus non existens in se intrinsecè, ambiatur à loco extrinseco; repugnat enim v. g. quòd aliquod corpus sit sub cælo, tanquam sub primo locante, nisi existat in aliquo loco inferiori, sibi proprio & adæquato: Ergo idem quòd prius.

Tertiò, Ab exemplo durationis motus primi mobilis, mensurantis extrinsecè hæc inferiora. Implicat enim motum sublunarem realiter existere in duratione motus primi mobilis;

nisi prius existat in duratione sibi intrinseca atque propria: Ergo pariter repugnat aliquid existere in mensura aliena & superiori, nisi prius existat in propria, & sibi intrinseca.

Quarò, exemplo immensitatis: Repugnat enim corpus creatum divinæ immensitati coexistere, aut existere in illa, nisi prius existat in se, & in loco sibi peculiari: Ergo & creaturam aliquam Deo in æternitate coexistere, vel in illa existere, nisi prius existat in duratione sibi propria & intrinseca.

Denique sic probant eandem Majorem. Nul- lum prædicatum potest competere rebus in mensura superiori, quod illi repugnet in propria mensura, aliàs mensura superior mutaret naturas rerum: Ergo si existere ab æterno, & Deo coexistere, repugnet rebus temporalibus, secundum propriam illarum durationem & mensuram, non poterit eis competere, ratione mensuræ superioris & excellentis, scilicet æternitatis.

243 Ad hoc argumentum respondeo, Majorem esse veram, quando mensura extrinseca & superior, limitata est & finita; si autem infinita sit, non est necessarium quod prius aliquid existat in duratione propria & intrinseca, prout est in seipsa, bene tamen quod existat in illa, ut in superiori contenta. Hoc autem modo res omnes creatæ, in propria duratione sunt ab æterno, non in illa ut in se, sed ut contentæ in æternitate, tanquam in mensura superiori, per quod patet ad primam probationem Majoris.

244 Ad secundam dicendum est, locum communem & extrinsecum, non esse infinitum in ratione locandi, ac proinde non posse ambire & continere nisi corpora quæ in aliquo loco sibi proprio & adæquato existunt: æternitas autem, cum sit infinita in ratione durationis, potest per modum mensuræ, res creatas nondum in propriis mensuris existentes continere. Ex quo patet solutio ad tertiam, duratio namque motus primi mobilis, finita est & limitata.

245 Ad quartam, nego Consequentiam & paritatem: Ratio disparitatis est, quia immensitas solum est extremum coexistentiæ creaturarum ad Deum, non autem ratio illas continendi: neque enim creaturæ dicuntur existere in immensitate, sed potius Deus per immensitatem dicitur esse & contineri in creaturis. Æternitas autem, non solum est extremum cum creaturis Deo coexistens, sed etiam mensura in qua continentur creaturæ, & in qua physice Deo coexistunt. Unde quæ nondum existunt in propria duratione quoad nos, coexistunt Deo in mensura superiori, scilicet æternitate, in qua continentur.

246 Ad ultimam probationem dicendum est, Majorem esse veram, quantum ad prædicata essentialia & absoluta, vel quæ non conveniunt rei ex modo essendi quem habet in mensura superiori: falsam autem, quantum ad prædicata accidentalia, vel quæ conveniunt rei ex modo essendi quem habet in mensura superiori, quale est illud de quo est sermo. Et est exemplum primò ad hominem contra plerosque ex Adversariis, qui admittunt unum corpus posse esse simul & semel circumscriptivè in pluribus locis, & addunt quod prædicata absoluta, & non dependentia à loco, quæ competere tali corpori in uno loco, convenirent etiam illi in alio: secus autem prædicata dependentia à loco. Secundò id constat in corpore Christi, nam quia corpori Christi in cælo, non competit modus essendi quem

A habet in Eucharistia; nec in Eucharistia; modus essendi quem habet in cælo; etiam prædicata quæ competunt illi, ex modo essendi quem habet in Eucharistia; ut esse indivisibile, indivisibile, totum in toto, & totum in qualibet parte, non competunt ei in cælo, & è contra prædicata quæ illi conveniunt ut est in cælo, sicut esse extensum, divisibile, circumscripti à loco &c. non competunt ei in Eucharistia. Idem dicendum est in proposito, cum enim coexistere Deo ab æterno, non conveniat rebus temporalibus, nisi ratione modi essendi quem habent in æternitate, tanquam in mensura superiori; non debet verificari de illis, prout sunt in propria mensura & duratione.

S. VII.

Alia objectio Adversariorum diluitur.

Tertio obijciunt Averfarii: Ævum est mensura infinita parte post, & indivisibile; & tamen res temporales non coexistunt illi realiter, nisi quando sunt presentes, aliàs Angelus posset cognoscere futura contingentia intuitivè, sicut Deus, cum cognitio angelica mensuretur ævo. Ergo similiter, quamvis æternitas sit mensura infinita & indivisibilis, non sequitur tamen, illam continere res temporales & successivas, quando sunt præteritæ, vel futuræ; sed solum quando sunt actu præteritæ, & existentes.

Confirmatur, Immensitas Dei æquè est infinita & indivisibilis, ac ejus æternitas, & tamen non attingit, nec continet, nisi loca præterita, & actu existentia: unde Deus non dicitur esse per suam immensitatem in omnibus rebus ab æterno, nec ratione illius continetur in spatium imaginariis; quia talia spacia non sunt actu, sed tantum in potentia: Ergo similiter, quamvis æternitas sit infinita simul & indivisibilis, non continet res temporales & successivas, nisi quando actu sunt; non verò quando erunt, aut fuerunt.

D Ad objectionem respondeo, concessio Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quia licet ævum sit mensura perfectior tempore, non tamen est mensura superior, cui per se tempus subordinetur. Sicut enim esse Angeli non est causa continens in se esse rerum creaturarum; ita nec duratio Angelici, est mensura in se continens simpliciter durationes inferiores. Secus est de æternitate, quæ non solum est mensura perfectior, sed etiam superior, in qua debent contineri inferiores, sicut esse earum continetur in essentia divina. Unde æternitas ad alias durationes se habet ut locus communis ad particularia, quæ ambit & continet; ut patet de cælo supremo, quod ambit & continet omnia corpora inferiora: ævum autem se habet ad tempus, sicut locus particularis major ad minorem. Unde sicut videmus, quod loca particularia, quamvis majora, non debent necessariò continere minora; Africa enim v.g. quamvis sit major Gallia, non tamen illam continet. Ita similiter, quamvis ævum sit mensura excellentior tempore; quia tamen est mensura particularis, cui tempus essentialiter non subordinatur, non continet res præteritæ aut futuras, sicut æternitas.

Addo quod, quamvis illas contineret, non tamen propterea Angelus posset intuitivè cognoscere futura contingentia, sicut Deus, licet enim

cognitio

cognitio quam Angelus habet de se, sit necessaria, & mensuratur a se; cognitio tamen quam habet de rebus contingentibus, libera est, & non mensuratur a se, sed tempore angelico, quod, ut docent Theologi in Tractatu de Angelis, est mensura actionum liberarum Angeli.

Ad confirmationem nego etiam Consequentiam, & paritatem, ob duplicem rationem discriminis. Prima est, quia infinitum continere debet omnem perfectionem possibilem, pertinentem ad propriam lineam, non verò illam quæ pertinet ad alias lineas: unde cum immensitas sit virtus repleta loci, debet solùm replere & continere omnem locum, & omnes differentias ejus, scilicet futurum, & præteritum, & futurum, & similes, quæ continentur intra lineam immensitatis. Cum ergo futuram & præteritam, sint extra ejus lineam, illa, quamvis infinita, non debet continere loca præterita, aut futura; sed tantùm præsentia, & existentia. Aternitas autem, cum sit duratio infinita, ratione suæ infinitatis continere debet omnes differentias pertinentes ad lineam durationis: unde cum intra talem lineam sit non solùm præsens, sed etiam præteritum, & futurum; debet completè, & in suo vastissimo continere, non solùm tempus præsens, sed etiam præteritum, & futurum; nec expectare debet, ut res actû sint & existant, ad hoc ut illas contineat, & mensuret: illa enim, ut dicit Bernartus, supra relatùs, *Futura non expectat, præterita non recogitat, præsentia non experitur.*

Secunda ratio disparitatis est, quia per immensitatem loca non sunt in Deo, sed Deus in locis: è contra verò per aternitatem, Deus non est in rebus temporalibus; sed potius res omnes temporales, & successivæ sunt in illo: unde cum res contenta debeant esse in continente, per modum illius, Deus ratione suæ immensitatis, non continetur nisi in locis præsentibus, & existentibus: è contra verò ratio ne suæ aternitatis, in se continet omnia tempora, non solùm præsentia, sed etiam præterita, & futura; & omnia quæ in illis sunt, vel erunt, aut fuerunt.

§. VIII.

Solvuntur argumenta ex absurdis & inconvenientibus.

Aliud Adversariorum argumentum sumitur ex tribus absurdis & inconvenientibus, quæ ex nostra sententia sequi contendunt. In primis dicunt ex illa sequi Antichristum simul esse, & non esse in aternitate: Sed hoc implicat contradictionem: Ergo &c. Probat sequela: Antichristus, secundum nostra principia, existit realiter in aternitate, quatenus illa, ratione suæ infinitatis, & indivisibilitatis, ambit & continet in unico nunc indivisibili, differentiam illam temporis futuri, in qua Antichristus aliquando existit: Sed ex hoc etiam sequitur, quòd idem Antichristus non sit in aternitate; cum similiter aternitas, ratione ejusdem infinitatis, contineat differentiam temporis præsentis, in quo Antichristus nondum est. Ergo juxta nostra principia, Antichristus simul est, & non est in aternitate.

Secundo sequitur, Adamum & Antichristum, creationem mundi & ultimum judicium, inter se mutuo coexistere. Sicut enim quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se; ita & quæ sunt

præsentia, & coexistentia uni tertio, debent esse præsentia & coexistentia inter se: At in nostra sententia, Adam, & Antichristus, creatio mundi, & ultimum judicium, sunt præsentia & coexistentia uni tertio, scilicet aternitati: Ergo & inter se.

Tertiò ex nostra sententia sequitur dari multitudinem infinitam, præsentem in aternitate: omnes enim cogitationes, & actus amoris, quos Angeli & Beati elicituri sunt per totam aternitatem, sunt infiniti, ut constat: Ergo si omnes illæ cogitationes, & actus amoris, sint actû præsentès, & existentes in aternitate, sequitur dari in illa multitudinem infinitam.

Respondeo negando sequi tria illa absurda, & inconvenientia ex nostra sententia. Ad primum, in primis dici potest, propositiones illas, Antichristus est, & non est in aternitate, non esse propriè & formaliter contradictorias: quia contradictio, ut docent Philosophi, est affirmatio & negatio ejusdem de eodem, secundum idem formaliter: illæ verò propositiones non verificantur de aternitate, secundum idem formaliter, sed solùm ratione diversarum partium virtualium, quas continet, & per habitudinem, accorrespondentiam ad diversas partes nostri temporis. Hæc enim propositio, *Antichristus est in aternitate*, verificatur de aternitate, secundum quod concipitur habere unam partem virtuales, correspondentem illi differentie temporis futuri, in qua Antichristus aliquando existit. Ita verò, *Antichristus non est in aternitate*, verificatur similiter de illa, quatenus continet aliam partem virtuales, correspondentem tempori præsentem, in quo Antichristus nondum est. Sicut ergo in durationibus creatis possunt plura prædicata contradictoria, tui & eidem competere, ratione diversarum partium temporis: nam de Petro v.g. verificari potest, quod sit sedens, & non sedens, doctus, & indoctus, secundum diversa tempora; ita etiam ratione diversarum partium virtualium aternitatis, possunt plura prædicata contradictoria, de uno & eodem verificari: quod enim præstat realis distinctio in tempore, facit virtutis in aternitate: ut constat etiam in divinis attributis, de quibus, ratione ejusdem virtualis distinctio, verificari possunt prædicata contradictoria: Deus enim, in quantum justus, punit, in quantum misericors, parcit. Pater communicat Filio essentiam, non tamen paternitatem, quæ incommunicabilis est: quamvis in Deo justitia & misericordia, & in Patre essentia & paternitas, realiter identificentur, & virtualiter tantùm distinguantur.

Secundo responderi potest, quod si illæ propositiones sumantur ut propriè, & formaliter contradictoriæ, negativa est absolute falsa, quia negatio (ut dicunt Dialectici) est malignantis naturæ, & destruit totum quod invenit post se. Unde hæc propositio, *Antichristus non est in aternitate*, significat quod Antichristus nullo modo est præsens & existens in illa, quòd falsum esse constat ex dictis: in ea enim est præsens, & existens, secundum quod se extendit ad differentiam illam temporis futuri, in qua Antichristus aliquando existit.

Ad secundum inconveniens, negandum est Antichristum, quod scilicet Adam & Antichristus, mutuo inter se coexistent. Ad probationem in contrarium, dicendum est, quod sicut ea quæ sunt eadem uni tertio adæquate, sunt eadem inter se, non

Ad primum, in primis dici potest, propositiones illas, Antichristus est, & non est in aternitate, non esse propriè & formaliter contradictorias: quia contradictio, ut docent Philosophi, est affirmatio & negatio ejusdem de eodem, secundum idem formaliter: illæ verò propositiones non verificantur de aternitate, secundum idem formaliter, sed solùm ratione diversarum partium virtualium, quas continet, & per habitudinem, accorrespondentiam ad diversas partes nostri temporis. Hæc enim propositio, *Antichristus est in aternitate*, verificatur de aternitate, secundum quod concipitur habere unam partem virtuales, correspondentem illi differentie temporis futuri, in qua Antichristus aliquando existit. Ita verò, *Antichristus non est in aternitate*, verificatur similiter de illa, quatenus continet aliam partem virtuales, correspondentem tempori præsentem, in quo Antichristus nondum est. Sicut ergo in durationibus creatis possunt plura prædicata contradictoria, tui & eidem competere, ratione diversarum partium temporis: nam de Petro v.g. verificari potest, quod sit sedens, & non sedens, doctus, & indoctus, secundum diversa tempora; ita etiam ratione diversarum partium virtualium aternitatis, possunt plura prædicata contradictoria, de uno & eodem verificari: quod enim præstat realis distinctio in tempore, facit virtutis in aternitate: ut constat etiam in divinis attributis, de quibus, ratione ejusdem virtualis distinctio, verificari possunt prædicata contradictoria: Deus enim, in quantum justus, punit, in quantum misericors, parcit. Pater communicat Filio essentiam, non tamen paternitatem, quæ incommunicabilis est: quamvis in Deo justitia & misericordia, & in Patre essentia & paternitas, realiter identificentur, & virtualiter tantùm distinguantur.

Ad secundum inconveniens, negandum est Antichristum, quod scilicet Adam & Antichristus, mutuo inter se coexistent. Ad probationem in contrarium, dicendum est, quod sicut ea quæ sunt eadem uni tertio adæquate, sunt eadem inter se, non

non tamen illa quæ sunt eadem uni tertio inadæquate; ut constat in personis divinis, quæ licet sint inadæquate idem in essentia divina, non tamen sunt idem inter se: ita etiam, illa quæ coexistunt & sunt præsentia uni tertio adæquate & totaliter, coexistunt etiam inter se; non tamen illa quæ coexistunt uni tertio inadæquate solum, & non totaliter: Adam autem, & Antichristus, ac res omnes temporales, & successivæ, non coexistunt, nec sunt præsentia æternitati totaliter & adæquate, & secundum totam extensionem virtuales quam includit; sed inadæquate solum, & secundum aliquam tantum ejus virtualitatem. Quod ut magis percipiatur.

256 Observandum est, quod sicut immensitas divina, aliquid realiter præsens & immediatum, duobus modis dici potest. Primum toti adæquate & totaliter, ita ut sit ubicumque est Deus, & cui Deus est præsens, illi omni sit etiam præsens; quomodo solæ tres Personæ Divinæ Trinitatis sunt sibi invicem præsentia. Secundum toti quidem, sed non totaliter; Toti inquam (quia cum Dei immensitas sit indivisibilis, nullasque partes habeat, quod ei præsens, & immediatum est, non nisi toti præsens esse potest) sed non totaliter, eo quod Deus aliis rebus præsens & immediatus sit, quibus hæc præsens non est; quomodo quælibet creatura toti immensitati Dei præsens est. Ita similiter toti æternitati dupliciter aliquid potest coexistere, & esse præsens. Primum adæquate & totaliter, & secundum omnes partes virtuales, quas in suo vastissimo & infinito continet; & hoc modo nulla creatura coexistit æternitati: secundum toti quidem æternitati (cum illa indivisibilis sit, nullasque partes priores aut posteriores in se contineat, saltem formaliter) sed non totaliter & adæquate, quia æternitas aliis rebus prioribus & posterioribus, præsens est & coexistens, quibus res illa non coexistit. Atque hoc tantum modo, Adam & Antichristus realiter sunt præsentia æternitati, & illi coexistentes; quia non coexistunt illi, quatenus æquivaler omnibus differentiis temporis, & quatenus in se continet omnes illos suos, & partes virtuales, de quibus antea diximus, sed solum illi coexistunt, in quantum ea continet unam partem virtuales, correspondentem illi differentiæ temporis præteriti, in qua Adamus existit, & alteram correspondentem temporis futuro, in quo Antichristus existit, unde licet Adamus & Antichristus, coexistant toti æternitati, non tamen illi coexistunt totaliter, & adæquate. Sicut licet Pater & Filius communicent totam essentiam Spiritui Sancto, non tamen totaliter, & omnibus modis, quibus communicabilis est; non enim communicant eam per generationem, quomodo communicabilis est, & de facto communicatur Filio ab æterno.

257 Ad ultimum respondetur nullum esse inconveniens admittere infinitam multitudinem cogitationum, simul præsentem & existentem in mensura æternitatis: quia sicut illæ cogitationes, & actus amoris, per hoc quod sint præsentia & existentes in æternitate, non dicuntur esse simpliciter & absolute, sed secundum quid, & cum addito, scilicet in æternitate: ita etiam non dicuntur infinita actu & simpliciter, sed tantum secundum quid, & in potentia. Cujus ratio est, quia illa simulata & præsentia quam habent in mensura æternitatis, non impedit quin habeant in propriis durationibus successivam, & nusquam possint reperiri simul, non enim aliã ratio-

A ne dicuntur esse actu simul in æternitate, nisi quia æternitas, ratione suæ infinitatis & indivisibilitatis, se virtualiter coextendit ad totam eorum successivam latitudinem. Cum ergo æternitas non tollat successivam hujusmodi cogitationum, non obstat etiam quominus illa sint in potentia solum & sine categoriæ infinita.

§. IX.

Solvitur aliud argumentum ex alio absurdo petuum.

B Obijcies ultimo: Si futura contingentia essent realiter & physice æternitati præsentia, & totalia à Deo cognoscerentur, nihil à divino intellectu cognosceretur ut futurum, nec unum tanquam prius aliò; nam in æternitate nihil est futurum, nec unum aliò prius: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud.

C Confirmatur: Si duo corpora cognoscerentur perfecte penetrata inter se, unum non cognosceretur prius aliò: Sed omnia quæ sunt divinæ æternitati præsentia, perfecte penetrantur, cum nihil æternitatis sit cui non sint præsentia: Ergo eorum quæ sunt æternitati præsentia, unum aliò prius cognosci nequit.

Ad objectionem respondeo distinguendo sequelam Majoris: Nihil à divino intellectu cognosceretur ut futurum, respectu æternitatis, concedo sequelam. Respectu propriæ durationis, nego sequelam; & idem dicendum est de prioritate unius ad aliud.

D Ad confirmationem dico disparitatem esse inter res successivas & temporales, ut præsentia æternitati, & duo corpora se invicem penetrantia; nam duo corpora inter se perfecte penetrata, occupant eundem locum, tam formaliter, quam virtualiter; subindeque nullâ prioritate gaudere possunt, nec diversitate locali: æternitas autem, cum sit multiplex virtualiter (ut pote eminenter continens plures durationes creatas) est illis coexistens, secundum diversas virtualitates: unde illa quæ æternitatem secundum esse formale penetrant, non penetrant illam, secundum omnem ejus virtualitatem; ideoque possunt diversis durationibus ab æternitate contempus mensurari, & respectivè ad illas, præsentia, præterita, & futura, vel priora, & posteriora dici.

ARTICULUS VIII.

An præsentia realis & physica futurorum contingentium in æternitate, conducat ad perfectionem scientiæ quam Deus habet de illis; & requiratur ad hoc ut illa sit invariabilis, & intuitiva?

E IN hoc articulo exponemus quartum & præcipuum fundamentum, quod Thomistæ ducunt ad realem & physicam futurorum contingentium in æternitate præsentiam, contra Recentiores propugnandam illud enim petitur ex invariabilitate & intuitionem divinæ scientiæ, quæ sublatâ tali præsentia stare nequit, ut sequentibus conclusionibus ostendemus.